

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
สารบัญภาพ.....	๓
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญแผนผัง.....	ค
สารบัญแผนที่.....	ด
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
2. วัตถุประสงค์ในการศึกษา.....	2
3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	2
4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	2
5. ขอบเขตของการวิจัย.....	10
6. นิยามศัพท์เฉพาะ.....	11
7. วิธีการค้นคว้าและดำเนินการวิจัย.....	12
8. สถานที่ใช้ในงานวิจัย.....	13
บทที่ 2 แหล่งข้อมูลและภูมิหลังของวิทยาการ.....	14
1. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับจังหวัดน่าน.....	14
1.1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับอำเภอปัว.....	15
1.2 ข้อมูลทั่วไปของชุมชน.....	19
1.3 ตำบลศิลาแลง.....	20
1.4 บ้านเกิด.....	21
1.5 บ้านเฮีย.....	22
1.6 บ้านดินตก.....	24
2. ภูมิหลังของวิทยาการ.....	25
2.1 วิทยาการจากบ้านเกิด.....	26
2.2 วิทยาการจากบ้านเฮีย.....	29

2.3	วิทยากรจากบ้านดินตก.....	31
บทที่ 3	ประเภทของพิธีสู่ขวัญและพิธีกรรม.....	33
1.	ลักษณะการประกอบพิธีสู่ขวัญของไทย.....	34
1.1	การให้ความร่วมมือของสมาชิกในชุมชน.....	34
1.2	ผู้เข้าร่วมพิธีในการประกอบพิธีสู่ขวัญแต่ละประเภท.....	35
1.3	ลักษณะของขันบายศรี.....	36
1.4	เครื่องประกอบพิธีสู่ขวัญแต่ละประเภท.....	37
1.5	โครงสร้างของการประกอบพิธีสู่ขวัญ.....	39
1.5.1	พิธีสู่ขวัญสำหรับบุคคล.....	39
1.5.2	พิธีสู่ขวัญสำหรับสัตว์และพืชในการเกษตร.....	39
2.	การประกอบพิธีสู่ขวัญในพิธีเปลี่ยนผ่าน.....	40
2.1	พิธีสู่ขวัญนาค.....	40
2.1.1	การเตรียมงานก่อนวันประกอบพิธีสู่ขวัญนาค.....	40
2.1.2	เครื่องประกอบพิธี.....	40
2.1.3	ขั้นตอนการประกอบพิธีสู่ขวัญนาค.....	41
2.1.4	การจัดตำแหน่งที่นั่งของผู้เข้าร่วมพิธี.....	43
2.2	พิธีสู่ขวัญสามเณร.....	44
2.2.1	ลักษณะการประกอบพิธีสู่ขวัญ.....	44
2.2.2	เครื่องประกอบพิธี.....	45
2.2.3	ขั้นตอนการประกอบพิธีสู่ขวัญสามเณร.....	45
2.2.4	การจัดตำแหน่งที่นั่งของผู้เข้าร่วมพิธี.....	48
2.3	พิธีสู่ขวัญคู่บ่าวสาว.....	48
2.3.1	การเตรียมเครื่องประกอบพิธี.....	48
2.3.2	ขั้นตอนการประกอบพิธีสู่ขวัญคู่บ่าวสาว.....	49
2.3.3	การจัดตำแหน่งที่นั่งของผู้เข้าร่วมพิธี.....	50
2.4	พิธีสู่ขวัญบุคคลที่จะจากถิ่น.....	51
2.4.1	ช่วงเวลาที่ยินยอมประกอบพิธีสู่ขวัญ.....	51
2.4.2	การเตรียมเครื่องประกอบพิธี.....	52
2.4.3	ขั้นตอนการประกอบพิธีสู่ขวัญบุคคลที่จะจากถิ่น.....	52
3.	การประกอบพิธีสู่ขวัญที่เกี่ยวกับการรักษาพยาบาล.....	54

3.1	พิธีสู่ขวัญคนเจ็บไข้.....	54
3.1.1	ฤกษ์ยามที่เหมาะสมในการประกอบพิธีสู่ขวัญคนเจ็บไข้.....	54
3.1.2	ลักษณะการประกอบพิธีสู่ขวัญคนเจ็บไข้.....	54
3.1.3	ลักษณะการจัดเตรียมขันตั้งอาจารย์ ในการประกอบพิธีสู่ขวัญคนเจ็บไข้.....	56
3.1.4	ขั้นตอนการประกอบพิธีสู่ขวัญคนเจ็บไข้.....	57
4.	การประกอบพิธีสู่ขวัญสำหรับบุคคลสำคัญในชุมชน.....	60
4.1	พิธีสู่ขวัญ ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการ อาจารย์วัด.....	60
4.1.1	ที่มาและเหตุผลของการประกอบพิธีสู่ขวัญ.....	60
4.1.2	การเตรียมงาน.....	60
4.1.3	เครื่องประกอบพิธี.....	61
4.1.4	การจัดบริเวณประกอบพิธีสู่ขวัญ.....	62
4.1.5	ขั้นตอนการประกอบพิธีสู่ขวัญ ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการ อาจารย์วัด.....	62
5.	การประกอบพิธีสู่ขวัญสำหรับสัตว์และพืชในการเกษตร.....	64
5.1	พิธีสู่ขวัญควาย.....	64
5.1.1	ความร่วมมือของกลุ่มในการเตรียมงาน.....	64
5.1.2	เครื่องประกอบพิธีสู่ขวัญควาย.....	65
5.1.3	ขั้นตอนการประกอบพิธีสู่ขวัญควาย.....	66
5.2	พิธีสู่ขวัญข้าว.....	68
5.2.1	การเตรียมงาน.....	68
5.2.2	เครื่องประกอบพิธี.....	69
5.2.3	ขั้นตอนการประกอบพิธีสู่ขวัญข้าว.....	69
6.	สัญลักษณ์ในพิธีกรรม.....	70
6.1	เครื่องประกอบพิธีที่ใช้ในขันตั้งอาจารย์.....	70
6.2	เครื่องประกอบพิธีที่ใช้ในขันบายศรี และเครื่องประกอบพิธีอื่น ๆ.....	73
บทที่ 4	บทสู่ขวัญไทลื้อ.....	77
	ที่มาของบทสู่ขวัญ.....	77
1.	การจำแนกประเภทของบทสู่ขวัญ.....	81
1.	บทสู่ขวัญในพิธีสู่ขวัญสำหรับบุคคล.....	81
1.1	บทสู่ขวัญในพิธีเปลี่ยนผ่าน.....	81

1.1.1	บทส่วขวัญนาค.....	81
1.1.2	บทส่วขวัญสามเณร.....	83
1.1.3	บทส่วขวัญคู้บ่าวสาว.....	84
1.1.4	บทส่วขวัญบุคคลที่จะจากถิ่น.....	85
1.2	บทส่วขวัญที่เกี่ยวกับการรักษาพยาบาล.....	85
1.3	บทส่วขวัญสำหรับบุคคลสำคัญในชุมชน.....	86
2.	บทส่วขวัญสำหรับสัตว์และพืชในการเกษตร.....	87
2.1	บทส่วขวัญควาย.....	87
2.2	บทส่วขวัญข้าว.....	88
2.	โครงสร้างของบทส่วขวัญ.....	88
2.1	โครงสร้างของบทส่วขวัญสำหรับบุคคล.....	88
2.2	โครงสร้างของบทส่วขวัญสำหรับสัตว์และพืชในการเกษตร.....	98
3.	รูปแบบของบทส่วขวัญของชาวไทลื้อ อำเภอบัว จังหวัดน่าน.....	100
3.1	รูปแบบคำประพันธ์.....	100
3.1.1	จำนวนคำในวรรค.....	100
3.1.2	การแทรกร้อยแก้ว.....	103
3.1.3	การใช้กลวิธีซ้ำคำหรือซ้ำความ.....	103
3.2	ลักษณะการใช้ภาษา.....	105
3.2.1	การใช้ภาษาอย่างเรียบง่าย.....	105
3.2.2	การใช้ถ้อยคำที่เป็นคำศัพท์บาลี.....	106
4.	การใช้น้ำเสียง จังหวะและท่วงทำนองของหมอลำ.....	107
5.	การวิเคราะห์เนื้อหาบทส่วขวัญ.....	109
1.	เนื้อหาโดยทั่วไปของบทส่วขวัญ.....	109
1.1	บทขึ้นต้นหรืออารัมภบท.....	109
1.2	บทบรรยายเครื่องบายศรี.....	111
1.3	บทเชิญขวัญ.....	114
1.4	บทป้อนขวัญ.....	115
1.5	บทปิดเคราะห์.....	117
1.6	บทกวาดโชค.....	118
1.7	บทผูกขวัญ.....	119

1.8 บทมอบขวัญ.....	120
2. เนื้อหาเฉพาะของบทสู่ขวัญบางประเภท.....	120
2.1 บทสู่ขวัญนาค.....	120
2.2 บทสู่ขวัญสามเณร.....	121
2.3 บทสู่ขวัญคู่บ่าวสาว.....	122
2.4 บทสู่ขวัญคนเจ็บไข้.....	123
2.5 บทสู่ขวัญข้าว.....	124
6. การสืบทอดบทสู่ขวัญ.....	124
6.1 การสืบทอดโดยการคัดลอกจากต้นฉบับเดิม.....	125
6.2 เจ้าของต้นฉบับเป็นผู้คัดลอกให้.....	125
6.3 การสืบทอดโดยให้เพื่อนฝูง หรือบุคคลใกล้ชิดคัดลอกมาให้.....	125
6.4 การสืบทอดทางมุขปาฐะ.....	126
7. การปรับเปลี่ยนเนื้อหาของบทสู่ขวัญ.....	126
7.1 การเพิ่มขึ้นตอนที่ขาดหายไป.....	127
7.2 การตัดหรือลดขั้นตอนที่ยืดเยื้อ ไม่จำเป็นออกตามสถานการณ์.....	127
บทที่ 5 บทบาทและหน้าที่ของพิธีสู่ขวัญที่มีต่อชุมชนไทลื้อ.....	128
1. เป็นสิ่งที่ตอบสนองความต้องการด้านจิตใจ สร้างขวัญกำลังใจ และความเชื่อมั่น.....	130
2. เป็นการสร้างความสัมพันธ์ ความสามัคคี การรวมพลังให้ชุมชนเป็นปึกแผ่น....	132
3. เป็นกระบวนการขัดเกลาทางสังคม ปลุกฝังค่านิยมและพฤติกรรมทางจริยธรรมที่จะทำให้มีชีวิตที่ดี.....	134
4. พิธีสู่ขวัญทำให้เกิดความสืบเนื่อง และความมั่นคงทางวัฒนธรรม.....	137
บทที่ 6 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	142
บรรณานุกรม.....	147
ภาคผนวก	153
บทสู่ขวัญนาค.....	154
บทสู่ขวัญสามเณร.....	165
บทสู่ขวัญคู่บ่าวสาว.....	169
บทสู่ขวัญบุคคลที่จะจากถิ่น.....	176
บทสู่ขวัญคนเจ็บไข้.....	180

บทสู่วิณญ์ใหญ่บ้าน กรรมการ อาจารย์วัด.....	184
บทสู่วิณญ์ควาย.....	189
บทสู่วิณญ์ข้าว.....	194
ประวัติผู้เขียน.....	197

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1. วัดภูเก็ต.....	22
2. วัดเสี้ย	23
3. วัดป่าเหมือด	24
4. พ่อหนานนิเวศน์ สุทรหลวง	26
5. พ่อหนานอินคำ พงษ์สุภา	26
6. พ่อหนานศรีวงศ์ มูลคำ	27
7. พ่อหนานสิทธิ์ ลือยศ	27
8. พ่อหนานอินเปลี่ยน หาญยุทธ.....	28
9. พ่อหนานวินัย ชีมาวงศ์.....	29
10. พ่อหน้อยเมืองดี ปรีดวงศ์.....	29
11. พ่อหวัน มูลคำ.....	30
12. พ่อหนานเสน่ห์ หาญยุทธ.....	31
13. พ่อหนานทองคำ ช่างทอง.....	31
14. ชันบายศรี.....	37
15. การประกอบพิธีสู่ขวัญนาค.....	41
16. หมอขวัญทำพิธีไหว้ครู.....	41
17. ผู้ช่วยหมอขวัญทำพิธีป้อนขวัญ.....	42
18. พิธีสู่ขวัญสามเณรที่บ้านเกิด ตำบลวรนคร.....	45
19. พิธีมอบขวัญให้สามเณร.....	47
20. การประกอบพิธีสู่ขวัญคู่บ่าวสาว.....	48
21. เครื่องประกอบพิธีสู่ขวัญบุคคลที่จะจากถิ่น.....	52
22. พิธีผูกขวัญบุคคลที่จะจากถิ่น.....	53
23. การจัดเครื่องบายศรีลงในถาด.....	56
24. ชันตั้งอาจารย์.....	57
25. การมอบขวัญให้กับย่าหม้อนี้.....	59
26. เครื่องประกอบพิธีสู่ขวัญผู้ใหญ่บ้าน กรรมการ อาจารย์วัด.....	61

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพ

27. การป้อนขั้วในพรีสตูว์ผู้ใหญ่วัยบ้าน กรรมการ อาจารย์วัด.....	63
28. เครื่องประกอบพรีสตูว์ควาย.....	66
29. การประกอบพรีสตูว์ควาย.....	67
30. การประกอบพรีสตูว์ข้าว.....	70

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนวิทยากรผู้ให้ข้อมูล	32
2 ข้อมูลจำนวนบทสູ່ขຽວໄທລື່ອທີ່ນຳມາສຶກສາ.....	80
3 เปรียบเทียบโครงสร้างบทสູ່ขຽວสำหรับบุคคลสำนวนลายลักษณ์.....	96
4 เปรียบเทียบโครงสร้างบทสູ່ขຽວสำหรับบุคคลสำนวนมุขปาฐะ.....	97
5 เปรียบเทียบโครงสร้างบทสູ່ขຽວสำหรับสัตว์และพืชในการเกษตร.....	98

สารบัญแผนผัง

แผนผัง

หน้า

1	แสดงตำแหน่งที่นั่งของผู้ร่วมพิธีสู่ขวัญนาค.....	44
2	แสดงตำแหน่งที่นั่งของผู้ร่วมพิธีสู่ขวัญสามเณร.....	46
3	แสดงตำแหน่งที่นั่งของผู้ร่วมพิธีสู่ขวัญคู่บ่าวสาว.....	49
4	แสดงตำแหน่งที่นั่งของผู้ร่วมพิธีสู่ขวัญบุคคลที่จะจากถิ่น.....	51
5	แสดงตำแหน่งที่นั่งของผู้ร่วมพิธีสู่ขวัญคนเจ็บไข้.....	58
6	แสดงตำแหน่งที่นั่งของผู้ร่วมพิธีสู่ขวัญ ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการ อาจารย์วัด.....	62

สารบัญแผนที่

แผนที่	หน้า
1 จังหวัดน่าน.....	16
2 อำเภอปัว.....	17
3 หมู่บ้านในตำบลศิลาแสง.....	18